

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Пакет подршке за унапређење система социјалне
заштите

- ПАРАЋИН -

Анализа стања и препоруке за спровођење пакета
подршке

фебруар, 2024. године

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Садржај

Листа акронима	3
1. Увод	4
2. Плански и нормативни оквир у области социјалне заштите	5
Плански оквир	5
Нормативни оквир	7
3. Институционални капацитети за планирање, реализацију и праћење локалне политике социјалне заштите	13
4. Капацитети и ресурси у заједници за обезбеђивање услуга социјалне заштите	18
5. Кључни налази анализе стања и препоруке за унапређење система социјалне заштите у ЈЛС	20
6. Прилози	22

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Листа акронима

СКГО	Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије
ЛПД	Лични пратилац детета
ПУК	Помоћ у кући
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЦСР	Центар за социјални рад
ЛАП	Локални акциони план
ОЦД	Организације цивилног друштва

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

1. Увод

Општина Параћин је једна од 20 јединица локалне самоуправе изабраних у оквиру Јавног позива за доделу пакета подршке за унапређење социјалне заштите Сталне конференције градова и општина. У оквиру пакета подршке предвиђена је стручно-техничка и финансијска подршка у циљу унапређења система социјалне заштите на локалном нивоу, а нарочито унапређења квалитета и обухвата услугама социјалне заштите у локалним заједницама.

Пакети подршке за унапређење социјалне заштите спроводе се у оквиру трогодишњег пројекта [„Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу“](#), који финансира Европска унија у оквиру програма ИПА 2020, укупне вредности 6,5 милиона евра. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања надлежно је за реализацију пројекта, уговорно тело је Министарство финансија – Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава Европске уније, док је Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије (СКГО) задужена за имплементацију пројекта.

Анализа стања и препорука за унапређење социјалне заштите је прва од активности у оквиру Пакета подршке, у оквиру које је сагледано тренутно стање у области социјалне заштите у Општини Параћин кроз анализу планског, нормативног, институционалног и финансијског оквира и дате препоруке за спровођење свих активности у оквиру пакета подршке за унапређење социјалне заштите, узимајући у обзир локални контекст и специфичности и потребе сваке од подржаних локалних самоуправа.

Обавезне активности предвиђене Пакетима подршке су мапирање потреба корисника/ потенцијалних корисника права и услуга социјалне заштите и ресурса пружалаца услуга, израда Програма унапређења социјалне заштите, израда/унапређење релевантних нормативних аката, унапређење система праћења, вредновања и извештавања о ефектима локалне политике у области социјалне заштите, подршка у изради програмског буџета и плана (јавних) набавки услуга социјалне заштите, као и израда предлога пројекта за финансирање успостављања/развоја једне или више одабраних услуга социјалне заштите са фокусом на услуге које доприносе процесу деинституционализације и превенцији институционализације.

Општина Параћин је изабрана за подршку унапређењу стандардизоване услуге лични пратилац детета (ЛПД) у максималном износу финансијске подршке од 60.000 ЕУР.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

2. Плански и нормативни оквир у области социјалне заштите

Плански оквир

Када се ради о документима јавне политике (стратегија или локални акциони план) у области социјалне заштите у Општини Параћин, пре више од 15 година био је усвојен *Стратешки план развоја социјалне заштите општине Параћин за период 2008. до 2012. године*, али после тога документи јавне политике у области социјалне заштите нису усвајани.

Такође, Скупштина општине Параћин, на седници одржаној дана 29.12.2020.године, донела је *Стратегију за унапређивање положаја Рома Општине Параћин за период 2020-2024. године*, као и пратећи *Локални акциони план* (ЛАП) за унапређење образовања, здравља, запошљавања и становања Рома за период од четири године (децембар 2020- децембар 2024. године).

- **План развоја општине Параћин 2021. – 2027. године**

План развоја општине Параћин 2021.-2027. (даље: План развоја) као документ развојног планирања садржи све елементе прописане *Законом о планском систему Републике Србије*. У одељку Плана развоја који се односи на преглед и анализу постојећег стања у општини Параћин, поглавље 1.7.1. је посвећено социјалној заштити. Наведено је да су у општини Параћин корисници социјалне заштите су осетљиве групе становништва, односно групе с повећаним ризиком сиромаштва и социјалне искључености, пре свега деца и стари, али и они са ниским примањима (незапослени, старије особе без пензије), осетљиве етничке мањине (Роми), особе с инвалидитетом и др. Социјална заштита се за ове категорије обезбеђују кроз социјално осигурање и **различита новчана и неновчана давања и услуге из система социјалне и дечије, као и из борачко-инвалидске заштите**.

У Плану су дати подаци о корисницима социјалне заштите у посебној табели, с тим што се подаци односе на период од 2015 – 2018. године, тако да се рецентни подаци о корисницима социјалне заштите у општини сигурно разликују у одређеној мери у односу на податке у Плану развоја. У Плану развоја је наведено да се средства за финансирање делатности социјалне заштите осигуравају се претежно из буџета општине. Социјална заштита се пре свега остварује путем Центра за социјални рад, али и путем породичног смештаја за децу и младе без адекватног родитељског старања (хранитељских породица), социјалног становања, организација цивилног друштва и др.

У делу Плана развоја који се односи на приоритетне циљеве и мере, наведено је да анализа стања указала је на неколико стратешких праваца на којима ће општина радити у наредном периоду - привреда, инфраструктура, очување и заштита животне средине, енергетска ефикасност и **социјална кохезија** – и на основу њих су дефинисани приоритетни циљеви.

Приоритетни циљ који обухвата и област социјалне заштите је циљ број 2: *„Побољшање стандарда грађана кроз унапређење услуга укључујући локалне администрације и услуге социјалне заштите“*. Овај циљ је разрађен кроз неколико подциљева/мера, од којих се подциљ

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

2.2. „Унапређење услуга социјалне заштите и повећање доступности права и услуга социјалне заштите” конкретно односи на социјалну заштиту у општини Параћин. Индикатор за његову реализацију је знатно смањивање броја корисника социјалне заштите.

У образложењу подциља/мера 2.2. наведено је да ће социјална брига у општини бити усмерена на оне којима је помоћ најпотребнија, што ће допринети свеопштем друштвеном напретку и социјалној кохезији. Мера се односи на развој нових и унапређење постојећих услуга у заједници које су усмерене према младима, старим и немоћним особама, као и свим социјално угроженим групама. Овом мером се жели унапредити систем социјалних услуга за сваког корисника и друштва у целини, смањити социјална неједнакост, промовисати социјална укљученост бољим приступом социјалним, здравственим и другим друштвеним услугама и садржајима.

Потребно је нагласити да је у Плану развоја наведено да су дефинисани приоритетни циљеви (1. *Стабилан развоја привреде*, 2. *Побољшање стандарда грађана кроз унапређење услуга укључујући локалне администрације и услуге социјалне заштите*, 3. *Унапређење и одржавање инфраструктурних система*, 4. *Животна средина и климатске промене*, 5. *Енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије*) међусобно повезани и компактибилни, будући да успешна реализација једног циља често лежи у сагледавању изазова који су својствени неком другом циљу. Сваки од дефинисаних приоритетних циљева је у складу са визијом и остварење сваког од њих ће приближити општину Параћин остварењу визије.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Нормативни оквир

Одлука о социјалној заштити

- **Одлука о правима и услугама у социјалној заштити општине Параћин**

Одлука о правима и услугама у социјалној заштити општине Параћин донета је на седници СО Параћин одржаној 22.12.2022. године. Одлука је обимна и детаљна, има 83 члана разврстана у 7 поглавља:

- Уводне одредбе;
- Корисници права и услуга социјалне заштите;
- Права и услуге из социјалне заштите
- Права на материјалну подршку и други облици материјалне помоћи;
- Услуге у области социјалне заштите;
- Поступак за остваривања права и коришћење услуга;
- Обезбеђивање средстава;
- Прелазне и завршне одредбе.

У првом поглављу, у члану 2 дефинисано је да се социјална заштита обезбеђује корисницима који имају пребивалиште на територији општине Параћин, а изузетно и осталим лицима који имају боравиште на територији општине Параћин, а нађу се у стању социјалне потребе. Социјална заштита се обезбеђује и лицима која се затекну на територији општине Параћин ван свога пребивалишта и боравишта, а налазе се у стању социјалне потребе која неодложно захтева пружања услуга, односно обезбеђивање социјалне заштите. Круг лица која могу бити корисници услуга и права из области социјалне заштите које пружа општина Параћин је добро дефинисан.

У другом поглављу, које има два члана, у члану 3. дефинишу се корисници услуга социјалне заштите. То су појединац, односно породица која се суочава са препрекама у задовољавању потреба услед чега не може да одржи или достигне квалитет живота или које нема довољно средстава за подмирење основних жиотних потреба, а не може да их оствари својим радом, приходом од имовине или других извора. У члану 4. се делимично понављају одредбе члана 2. у коме се наводи ко има право на социјалну заштиту, с тим да се у ставу 3. наведеног члана каже да се исплаћена средстава за неки од облика од социјалне заштите лицима која немају пребивалиште на територији општине Параћин рефендирају од општине на којој то лице има пребивалиште.

У трећем поглављу Одлуке набрајана су права и услуге из области социјалне заштите које се обезбеђују у општини Параћин.

У члану 5 набројана су права на материјалну подршку. То су:

- Право на једнократну помоћ;
- Право на накнаду најнужнијих трошкова сахране;
- Право на опрему и превоз корисника у смештај у установу социјалне заштите или другу породицу;
- Право на превоз и смештај деце са сметњама у развоју која похађају основну или средњу школу ако на територији општине нема одговарајуће школе;
- Право на субвенцију комуналних услуга, локалних накнада и друго;
- Право на субвенцију превоза старих лица и корисника новачне социјалне помоћи;

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

- Право на субвенцију превоза ученика средњих школа;
- Право на бесплатан оброк (Народна кухиња);
- Право на ужину у ђачкој кухињи;
- Право на новачну помоћ пензионерима у стању социјалне потребе;
- Волонтирање – добровољно друштвено ангажовање;
- Право на накнаду трошкова на вантелесну оплодњу;
- Право на друге врсте помоћи.

Услуге у социјалној заштити су утврђене чланом 6. Одлуке. Услуге у области социјалне заштите које се пружају у општини Параћин су:

- Помоћ у кући (помоћ у кући за старије особе; помоћ и нега у кући за децу са сметњама у развоју)
- Клуб за стара и остарела лица;
- Дневни боравак за децу и омладину са сметњама у развоју;
- Привремени смештај у прихватилиште;
- Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге;
- Социјално становање у заштићеним условима;
- Лични пратилац детета;
- Персонална асистенција.

Право на материјалну подршку и други облици материјалне подршке

Четврто поглавље детаљно разрађује свако од права на материјалну подршку предвиђено Одлуком.

Прилично је велики број облика материјалне подршке који се могу остварити у општини Параћин. Међутим, код појединих од ових права постоје одређене нејасноће, за нека од њих је предвиђено доношење посебног акта/правилника којим се детаљно уређују критеријуми за њихово остављање, док одређена права нису права из области социјалне заштите.

Тако код *Право на једнократну помоћ* предвиђено је 16 ситуација за које се она обезбеђује. Неколико од њих није јасно дефинисано. На пример, предвиђено је да се право обезбеђује за недељу солидарности са старим лицима. Није јасно да ли права остварују сва стара лица, стара лица у стању социјалне потребе или неко други ко брине о старим лицима. Даље, право на једнократну помоћ се може остварити и за прекид трудноће из социјалних и других индикација, а на основу извештаја референтне здравствене установе. Требало би прецизирати шта се подразумева под другим индикацијама, на пример да ли се мисли на трудноћу насталу као последицу кривичног дела.

Код права на субвенције комуналних услуга, локалних такси предвиђено је доношење посебног *Правилника о начину, поступку и критеријумима за остваривање права на субвенцију комуналних услуга*, који доноси Центар за социјални рад, уз сагласност Општинског већа, иако је у Одлуци детаљно разрађено ово право, па се поставља питања потребе за доношењем посебног акта.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Право на субвенцију превоза старих лица и корисника новчане социјалне помоћи имају сва лица преко 65 година старости, без обзира на њихов социјално-материјални статус. Када се имају у виду одредба члана 4. Закона о социјалној заштити, који каже да сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба имају право на социјалну заштиту и одредба Одлуке који каже да права и услуге која она предвиђа обезбеђују лицима која се нађу у стању социјалне потребе, онда није логично да се свим лицима преко 65 година обезбеђује субвенционисан превоз као право из области социјалне заштите. И код овог права предвиђено је доношење Правилника о остваривању права на субвенцију превоза који доноси Центар за социјални рад, уз сагласност Општинског већа.

Право на субвенционисани превоз ученика средњих школа остварују сви редовни ученици средњих школа у градско-приградском линијском превозу. Овако формулисано право не прави диференцијацију ученика у њиховом социјалном стању и више спада у меру која спада у област образовања, него меру из области социјалне заштите.

Волонтирање – добровољно друштвено ангажовање је предвиђено као једно од права на материјалну подршку. У Одлуци је наведено да је циљ волонтирања, уз пружање додатне материјалне помоћи лицима којима је оно користи, и допринос активног укључивања грађана, без обзира на материјално стање, на првом месту младих, незапослених лица, других лица чије укључивање у друштвене активности може бити од користи за друштвену заједницу. У Одлуци је наведено да новчана накнада за добровољно радно ангажовање – волонтирање припада радно способним лицима која су у стању социјалне потребе. Ако лице упућено да добровољно радно ангажовање неоправдано одбије радно ангажовање, не може остварити право на једнократну новчану помоћ. Када је у питању овај облик права на материјалну подршку, потребно је извршити термилошко усаглашавање са законским прописима. Наиме, волонтирање као организовано добровољно пружање услуге је регулисано Законом о волонтирању („Сл. гласник РС“ број 36/2010). Волонтирање, у смислу Закона, јесте организовано добровољно пружање услуге или обављање активности од општег интереса, за опште добро или за добро другог лица, без исплате новчане накнаде или потраживања друге имовинске користи. Даље, волонтери могу бити лица старија од 15 година (за лица млађа од 18 година потребна је писмена сагласност родитеља или старатеља), тако да волонтирање није везано за стање социјалне потребе. У складу са тим, потребно је изменити Одлуку и избацити термин волонтирање из ње, а добровољно радно ангажовање корисника права и услуга из социјалне заштите прецизно дефинисати као услов за остваривање појединих права из Одлуке.

Право на накнаду трошкова на вантелесну оплодњу према Одлуци је посебан облик социјалне заштите на које право имају брачни и ванбрачни брачни другови који због стерилитета или привремене неплодности немају деце. У Одлуци је предвиђен финансијски лимит за остваривање овог права. Накнаду у висини од 100% од трошкова поступка вантелесне оплодње могу остварити брачни парови чије просечна месечна примања у претходна три месеца не прелазе тромесечни просек зарада у Републици Србији без пореза и доприноса, док право на 50% трошкова имају брачни парови чија примања прелазе тромесечни зарада у Републици Србији, али највише до четири просечне зараде без пореза и доприноса, с тима да нису обвезници годишњег пореза на доходак грађана. Овако формулисано право на вантелесну

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

оплодњу више спада у мере демографске политике и повећања наталитета, а не мере у области социјалне заштите.

У Одлуци се не наводи шта спада у друге врсте помоћи, што оставља могућност арбитраног одлучивања и требало би навести шта се подразумева под другим врстама помоћи и који орган или установа је надлежна за одлучивање о томе.

Услуге у области социјалне заштите

У петом поглављу Одлуке детаљно су разрађене услуге у области социјалне заштите које се пружају у општини Параћин. Одлука предвиђа да се за следеће услуге доносе посебни правилници којима се утврђују начини, услови и други елементи од значаја за реализацију услуге:

- Правилник о реализацији услуге помоћ у кући за старија лица;
- Правилник о реализацији услуге помоћ и нега у кући за децу са сметњама у развоју;
- Правилник о реализацији услуге дневни боравак за децу и омладину са сметњама у развоју;
- Правилник о реализацији услуге лични пратилац детета;
- Правилник о персоналној асистенцији.

Одлуком је предвиђено да наведене правилнике доноси Центар за социјални рад „Параћин“, а да сагласност на њих даје Општинско веће.

Поступак за остваривање права и коришћења услуга

О захтевима за остваривање права и услуга предвиђених Одлуком у првом степену решава Центар за социјални рад „Параћин“ решењем. Поступак за остваривање права покреће се на захтева корисника, његовог законског заступника, као и по службеној дужности. Пружање услуга врше лиценцирани пружаоци услуга социјалне заштите у складу са законом.

Поступак за остваривање права и услуга води се по одредбама *Закона о општем управном поступку* и *Закона о социјалној заштити*.

Против решења којим се о одлучује о захтеву за остваривање права и услуга предвиђених услугом може се уложити жалба Општинском решењу у року од 15 дана од дана достављања решења. Општинско веће је дужно да по жалби донесе одлуку у року од 30 дана.

За услуге предвиђене Одлуком, а за којима постоји потреба, а које се не могу обезбедити у потребном обиму од установе чији је оснивач општина, набављају се од лиценцираног пружаоца услуге кроз поступак јавне набавке.

Обезбеђивање средстава

Средства за остваривање права и услуга предвиђених Одлуком првенствено се обезбеђују у буџету општине Параћин. Средства се обезбеђују и од донатора, спонзора, фондова намењених смањивању сиромаштава, пројеката, као и учешћем корисника и лица која су у складу са Законом дужна да учествују њиховом издржавању.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Правилници којима је регулисано обезбеђивање услуга социјалне заштите

Правилници у области социјалне заштите

Према *Одлуци о правима и услугама у социјалној заштити општине Параћин*, Центар за социјални рад „Параћин“ је овлашћен да доноси правилнике којима се ближе утврђују начини, услови и други елементи од значаја за појединих услуга које би требало да се пружају у општини Параћин. Према доступним подацима, Центар за социјални рад је донео 2 правилника. Оно што упада у очи је податак да је један правилник донео директор, а други Управни одбор Центра.

- **Правилник о начину, поступку и критеријумима за остваривање права на субвенцију комуналних услуга**

Правилник о начину и поступку доделе и критеријумима за остваривање права на субвенцију комуналних услуга донео је директор Центра за социјални рад 10. јануара 2023. године. Правилник има 11 чланова и њиме се утврђене комуналне услуге за које се могу остварити субвенције (услуге водовода и изношење комуналног отпада), ко може остварити право на субвенцију, затим критеријуми за остваривање права на субвенцију комуналних услуга, проценат субвенције цене комуналне услуге коју могу остварити корисници права, а који зависи од њиховог статуса корисника неког од права из области социјалне заштите, поступак за остваривање права на субвенцију, потребна документација која се подноси уз захтева за субвенцију.

О праву на субвенцију комуналних услуга одлучује Центар за социјални рад решењем. Решење о признатом се доставља надлежном јавном предузећу.

- **Правилник о пружању услуге – Дневни боравак за децу и омладину са сметњама у развоју**

Правилник о пружању услуге – Дневни боравак за децу и омладину са сметњама у развоју донео је Управни одбор Центра за социјални рад „Параћин“ дана 27. априла 2016. године. Правни основ за доношење Правилника је, поред Закона о социјалној заштити, и *Одлука о социјалној заштити општине Параћин* из 2011., која је престала да важи, па би требало ускладити одредбе Правилника са важећом *Одлука о правима и услугама у социјалној заштити општине Параћин*.

Правилник има 27 чланова који регулишу:

- Пружаоца услуге дневни боравак за децу и омладину са сметњама у развоју и сврху пружања наведене услуге;
- Кориснике услуге (деца и млади са сметњама у развоју које су телесне, интелектуалне, менталне, сензорне, говорно-језичке, социо-емоционалне, вишеструке и чије се потребе превазилазе могућности породице.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

- Критеријуме за избор корисника и услуге (општи критеријуми пријема: дефинисана корисничка група, пребивалиште, захтев за пријем, потребе корисника, капацитети пружаоца услуге, потписан уговор између корисника и пружаоца услуге).
- Главне активности у дневном бораваку;
- Транспаретност рада;
- Организација рада и особље;
- Пријем корисника;
- Приоритети пријема;
- Процене потреба;
- Планирање и поновни преглед;
- Уговор;
- Развој особља;
- Интерна евалуација;
- Рестриктивни поступци и мере;
- Приговори и притужбе корисника;
- Елементи и мерила за утврђивање цене услуге дневног боравка;
- Критеријуми и мерила за учешће корисника и сродника у цени дневног боравка.

Друга релевантна нормативна акта

Општина Параћин има именовану Интерресорну комисију која је образована Решењем о образовању интерресорне комисије за процену потреба детета, ученика и одраслог за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком, за територију Општине Параћин (број 02-85/2021-VII-01 од 07.05.2021.) и именовани су чланови Комисије. Комисија има 5 чланова, четири стална и једног повремениог.

Такође, у Општини Параћин не постоје правилници за праћење, евалуацију и извештавање о ефектима пружених услуга социјалне заштите.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

3. Институционални капацитети за планирање, реализацију и праћење локалне политике социјалне заштите

Организациони капацитети општинске/градске управе, ЦСР и установа које је основала ЈЛС

Када су у питању савети за област социјалне заштите/социјалне политике формирани као радна тела скупштине ЈЛС или општинског градског већа (надлежност, структура) у новом сазиву скупштине општине Параћин на нивоу Скупштине не постоји формиран Одбор за социјалну заштиту, иако је у претходним сазивима постојао. Још увек нису формирана ни радна тела у области социјалне заштите, као ни друга релевантна тела (савети/комисије за родну равноправност, интересорне комисије, механизми за инклузију Рома и Ромкиња, савети/повереници за миграције и ИРЛ, за превенцију насиља, итд.).

У претходном сазиву, члан Општинског већа за питања социјалне политике/заштите био је Бојан Вељковић. У садашњем сазиву члановима Општинског већа још увек нису званично додељени ресори, у моменту израде ове Анализе.

Постоји Савет који је оформљен за унапређење услуга социјалне заштите који је основан управо ради реализације самог пројекта СКГО, и у коме су чланови кључни актери из Општинске управе, Комесаријата за избеглице, ОЦД и Центра за социјални рад.

Центар за социјални рад има две организационе јединице које се баве пружањем услуга у локалној заједници и то услуге: Клуб за стара и остарела лица и Дневни боравак за децу и омладину са инвалидитетом. Послове планирања, обезбеђивања, праћења и вредновања ефеката социјалне заштите у општинској управи не ради ниједно лице. У оквиру Центра за социјални рад, постоје два социолога који раде повремено на пословима планирања услуга, писања пројекта, процене ефеката пружених услуга, као и писању извештаја о учинку у спровођењу законских мера облика, и услуга социјалне заштите. У оквиру рада Центра за социјални рад у последњих неколико година, они су ангажовани на другим пословима као што је рад у Пријемној канцеларији. Иначе у Центру за социјални рад ради више од 10 радника које финансира Општина, али они раде на разним пословима као што је правни послови у Центру за социјални рад (везано за доношење решења једнократне новчане помоћ, субвенције рачуна за воду, комуналије и превоз, рачуноводствени радници, административни радници). Према информацијама добијеним из Општине Параћин, у моменту израде Анализе, у ЦСР је укупно запослена 31 особа. Од тог броја 15 запослених се финансира са локалног нивоа, док је 16 запослених финансирано од стране надлежног Министарства.

Организациона јединица, која између осталог, обавља и послове из области социјалне заштите је Управа за ЛЕР, јавне службе и друштвене делатности. Управа за ЛЕР, јавне службе и друштвене делатности се састоји од Одељења за локални економски развој, које се даље дели на Радну групу за пољопривреду и Радну групу за локални економски развој, као и Одељења за јавне службе и друштвене делатности, које се састоји од Одсека за надзор над радом јавних предузећа/установа и Одсека за друштвене делатности. У надлежности Одсека за друштвене делатности су следећи послови:

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

- Административни послови из области друштвене бриге о деци (накнада зараде за време породичног одсуства, одсуства са рада ради неге детета, одсуства са рада ради посебне неге детета; остале накнаде по основу рођења детета; родитељски додатак; дечији додатак; бесплатан боравак трећег детета у предшколској установи и друго)
- Послови заштите и остваривање личних и колективних права националних мањина етничких група, избеглих и расељених лица
- Послови борачко инвалидске заштите
- Послови заштите права пацијената и послови стицања статуса енергетски заштићеног купца (енергетски угрожени купци електричне енергије или природног гаса; статус угроженог купца на основу социјалне помоћи и друго)
- Послови праћења и унапређења образовања и субвенционисаног превоза (издавање уверења за ученичке и студентске домове као и право на кредит; право на ученичку и студентску стипендију, умањење школарине, мобилност студената; једнократна новчана помоћ ученицима; право на стипендију за изузетно надарене ученике и студенте; субвенционисани превоз ученика средњих школа, деце и ученика са сметњама у развоју као и њихових личних пратилаца и друго)

Запослени у општинској управи у складу са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у градској/општинској управи на пословима социјалне заштите (СЗ):

- Административни послови из области друштвене бриге о деци – саветник и виши референт
- Послови заштите и остваривање личних и колективних права националних мањина етничких група, избеглих и расељених лица – администратор-оператер Повереништва Комесаријата за избеглице и миграције
- Послови борачко инвалидске заштите – сарадник
- Послови заштите права пацијената и послови стицања статуса енергетски заштићеног купца - саветник
- Послови праћења и унапређења образовања и субвенционисаног превоза – сарадник.

У Општини Параћин нико није запослен на пословима у области планирања, обезбеђивања, праћења спровођења и вредновања/процене ефеката услуга социјалне заштите. Запослени на пословима буџетирања социјалне заштите и планирања и спровођења процеса јавних набавки услуга социјалне заштите, као и на другим пословима релевантним за обезбеђивања услуга (имовина, правни послови, канцеларије за ЛЕР, пројекте, итд.) су начелник/заменик начелника Управе за ЛЕР, јавне службе и друштвене делатности, начелник Одељења за буџет и финансије, као и други извршни органи.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Планирање услуга социјалне заштите

Општина Параћин, као што је већ речено у одељку о планском оквиру, нема актуелан стратешки документ у области социјалне заштите. То нам говори да Општина Параћин нема постављене циљеве и мере, те да област социјалне заштите није плански ни систематично уобличена. Као што је већ речено нема планског утврђивања потреба корисника и потенцијалних корисника права и услуга социјалне заштите.

У Општини Параћин планирање услуга социјалне заштите укључује ЈЛС и ЦСР. Општина Параћин се у планирању услуга до сада ослањала на базичне доступне статистичке податке, као и податке које локална самоуправа добија од стручних радника ЦСР или стручних радника пружалаца услуга. Нема систематски организованог процеса планирања, нити је дефинисано позиција/радно место особе која треба да управља процесом планирања услуга социјалне заштите, а такође, нису рађене анализе ефеката претходне године или периода.

Део услуга социјалне заштите као што је Клуб за стара лица и Дневни боравак за децу и омладину са инвалидитетом пружа Центар за социјални рад. Није рађено истраживање о капацитетима пружалаца услуга на локалном нивоу.

Услугу Помоћ у кући (ПУК) и Личног пратиоца детета (ЛПД) у последње две године реализује НВО „Срцем за наш град“, који је био лиценцирани пружалац ових услуга изабран на општинском тендеру. Ове услуге су биле базиране на потребама које је мапирао ЦСР, у сарадњи са Интерресорном комисијом и школама.

Мапирање потреба корисника и потенцијалних корисника права и услуга у Општини Параћин је дефинитивно једна од слабости локалне самоуправе јер нема структуриране методологије испитивања потреба корисника, нити анализе стања на терену. Мапирање потреба се заснива на претпоставкама представника локалне самоуправе и стручних радника Центра за социјални рад, из искуства које имају на терену, што је недовољно за реалну анализу потреба.

Локална самоуправа нема адекватне вештине и алате за структурисано мапирање потреба корисника и потенцијалних корисника, нити искуства у приступу који испитује потребе грађана, већ реагују на поднете захтеве грађана који се обрате локалној самоуправи, што јесте респонзивно, али недовољно за плански приступ развоју социјалне заштите. У том смислу представницима Општина Параћин и ЦСР је потребна обука за израду и примену алата али и промену приступа и развоју ставова који доприносе принципима који би обезбедили већи досег потенцијалних корисника права и услуга социјалне заштите (outrich). Мапирање потреба корисника и потенцијалних корисника за унапређењем постојећих или успостављањем нових услуга социјалне заштите није рађено систематски, и ту је потребно оснажити Општину Параћин и Центар за социјални рад. Препознаје се значај и јачања капацитета Интерресорне комисије, посебно око бољег разумевања услуге лични пратилац детета и дефинисања критеријума за избор корисника, бољег разумевања процеса и одговорности за успостављање листи приоритета корисника којима ће бити пружена услуга, одговорности у процесу планирања и обезбеђивања услуга свих укључених страна – веће, управа, центар за социјални рад, пружалац услуге..).

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Припрема програмског буџета и извршење

Приликом планирања припреме програмског буџета у обзир се узимају претходно извршење на основу реално исказаних трошкова из претходне године уз планирање вредности по исказаним потребама за годину, и реалним увећањем на тржишту, и планирање и пројекцију за наредне две године. Текућа година се планира на основу Одлуке о пројекцијама за реализацију буџета општине Параћин у делу планираних прихода и расхода за услуге социјалне заштите у датој години.

Укупна вредност средстава за услуге СЗ

		2021	2022	2023
1	Укупан буџет ЈЛС	1.829.168.725,00	2.120.990.182,00	2.425.216.571,00
2	Укупан износ средстава утрошених за услуге СЗ ¹	6.494.252,00	2.977.973,00	10.544.647,00
3	Проценат укупне вредности буџета	0,35	0,14	0,43

Анализа Програма 11 – Социјална и дечија заштита указује на потребу за додатним унапређењима програмске структуре и приказа програмских информација. Из приказа Програма 11 кроз одлуке о буџету за све посматране године закључује се да није могуће утврдити укупан износ средстава за услуге социјалне заштите, јер се све активности у оквиру овог Програма сврставају у оквиру програмске активности 0901-0001 – Једнократне помоћи и други облици помоћи. У оквиру ове програмске активности се финансирају услуге *Клуб за стара лица* и *Дневни боравак за децу и омладину са инвалидитетом* које пружа Центар за социјални рад и услуге *Помоћ у кући (ПУК)* и *Лични пратилац детета (ЛПД)* које се финансирају из наменских трансфера. Овакав приказ активности у оквиру Програма 11 не омогућава праћење циљаних вредности вршења појединих услуга социјалне заштите, праћење утрошених средстава за услуге социјалне заштите, као и остварених у односу на планиране резултате (кроз извештавање о извршењу програма и програмских активности). Са друге стране, посматрајући кроз призму представљања програмских информација у 3. обавезном делу Одлуке у буџету општине Параћин, могу се идентификовати услуге које локална самоуправа пружа грађанима путем релативно добро дефинисаних циљева, показатеља и њихових вредности.

Локална самоуправа нема континуитет пружања „дневних услуга у заједници“ које се финансирају из сопствених средстава што указује на то да реализација услуга *Помоћ у кући (ПУК)* и *Лични пратилац детета (ЛПД)* зависи искључиво од наменских трансфера. У посматраним годинама (према извештајима о утрошку наменских средстава) јасно је да се одређена средства из трансфера обавезно враћају у републички буџет, али је за само једну годину наведен разлог повраћаја средстава, а то је смањени временски период пружања услуге од шест на пет месеци услед спровођења поступка јавне набавке.

¹ Наведена средства се односе само на услуге социјалне заштите које се финансирају из наменских трансфера

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Са друге стране, кроз анализу завршних рачуна буџета Општине и других доступних буџетских података јасно да постоји стабилност јавних финансија, постоји тенденција раста пореских прихода, што уједно и претпоставља да Општини стоје на располагању неопходни извори за финансирање кључних развојних приоритета и то пре свега кроз прикупљени порез на имовину правних и физичких лица и порез на доходак.

Набавка и праћење реализације услуга социјалне заштите

Услуга Помоћ у кући и Лични пратилац се обезбеђују путем јавне набавке.

Услуге *Клуб за стара лица* и *Дневни боравак за децу и омладину са инвалидитетом* пружа Центар за социјални рад континуирано.

У Општини Параћин пружаоцима услуга који су одабрани на тендеру, кроз поступак јавне набавке, дефинисана је пракса извештавања. С обзиром на чињеницу да је у 2021. години смањен временски период пружања услуге због, како се наводи у Извештају о утрошку наменских средстава за 2021. годину, поступка јавне набавке, као и због чињенице да се сваке године одређени износ наменских средстава враћа у републички буџет, потребно је даље испитати потребу за евентуалном стручно-техничком подршком у погледу самог спровођења планирања броја корисника, поступка набавке услуга социјалне заштите и праћења реализације уговора.

У сврху реализације пакета подршке (наставак реализације услуге Лични пратилац детета) нису позната ограничења у погледу укључивања у буџет града Параћина за 2025. годину. Приликом израде финансијског плана програма 11 – Социјална и дечија заштита за 2025. годину од стране надлежне организационе јединице Општинске управе за послове друштвених делатности потребно је предвидети средства за суфинансирање донаторских пројеката за даље спровођење пружања услуга СЗ.

Планирање подршке треба вршити у складу са чланом 5. став 6. Закона о буџетском систему², према којем у случају уговарања донације, чији износи нису могли бити познати у поступку доношења буџета, орган управе надлежан за финансије на основу тог акта отвара одговарајуће апропријације за извршавање расхода и издатака по том основу.

² „Сл. гласник РС“, бр. 54/2009, 73/2010, ..., 138/2022 и 92/2023

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

Праћење, вредновање и извештавање о ефектима локалне политике у области социјалне заштите

У Општини Параћин одабрани пружаоци услуга имају утврђену обавезу и праксу извештавања према Општинској управи о пружању услуга социјалне заштите. На месечном нивоу пружаоци достављају спискове корисника услуге као и наративни извештај о пруженим услугама и активностима. Овај извештај је основ за плаћање извршених услуга и служи као контролни механизам за квантитативну и квалитативну контролу извршења услуга социјалне заштите. Форму извештаја је креирало одељење за друштвене делатности, чији службеници и прегледају документацију која је предмет извештавања. Према информацијама које смо добили од контакт особа пружаоци услуга нису достављали Општини Параћин резултате испитивања задовољства корисника, нити Општина има сазнање да ли је рађено.

Информисање грађана и грађанки о услугама социјалне заштите у ЈЛС

Општина Параћин колико је на састанку речено, нема израђену методологију досезања корисника нити користи технике или методе изласка у заједницу ради испитивања потреба на структурисан начин. Информације о потребама долазе од самих корисника путем Центра за социјални рад као упутног органа када грађани дођу у ЦСР ради остварења својих права или дођу у ЈЛС са одређеном артикулисаном потребом. У односу на групу деце и младих путем интерресорне комисије се идентификују потребе потенцијалних корисника, а до потенцијалних корисника се долази или када се сами јаве комисији или су упућени и препознати од стране образовног система у ком постоји обухват све деце и младих на територији Општине. Према информацијама које смо добили од контакт особа из Општине Параћин, не постоји веб страница, нити странице на друштвеним мрежама посвећене услугама социјалне заштите.

4. Капацитети и ресурси у заједници за обезбеђивање услуга социјалне заштите

Пружаоци услуга социјалне заштите

Услугу Помоћ у кући за старе -током 2023 и 2022. је пружала ОЦД „Срцем за наш град“ из Параћина. Они су пружаоци услуга који су се јавили на тендер Општине Параћин за пружаоца услуге, где се из обезбеђених новчаних средстава надлежног Министарства за помоћ неразвијеним општинама, за развој социјални услуга, путем јавних набавки обезбеђивала та услуга. Иста ОЦД се јавила и добила на тендеру за пружање услуге Лични пратилац детета.

Мапирање корисника услуге ПУК је извршено тако што је након примљених захтева за потребом за услугом помоћи у кући остарелих лица, стручни радник центра за социјални рад обилазио све потенцијалне кориснике и извршио Пријемну процену за услугу и одредио степен приоритета, као и степен подршке за свако лице. На основу тих процена одређени су корисници услуге ПУК. Такође постојала је и листа чекања тако да је поред обухваћених 133 корисника, још 20 било на листи чекања. Корисници су били лица старија од 65 година, приоритет су

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

имали они који су били без сродника у близини, као и са тежим здравственим обољењима, тешко покретни којима је био потребан 2. или 3. степен подршке. Приоритет су имала и лица која имају нижи социо-економски статус и не могу самостално да плаћају ову услугу.

Што се тиче броја корисника услуге ПУК, ове као и прошле године број корисника је био 133, а број геронтодомаћица је био 15. Услуга је како ове тако и прошле године трајала четири месеца тј. од 01.09.2023. до 31.12.2023. године. Свака геронтодомаћица је имала по 9 корисника. Програмом је обухваћено 7 сеоских заједница тј. око 68 корисника са села. Другу половину корисника чинили су они који живе на територији града. Геронтодомаћице су углавном све похађале акредитовану обуку и радиле су и претходних година на програму ПУК, кроз конкурсе и пројектне активности. Координатор услуге - психолог која је иначе и волонтирала у Центру за социјални рад је реализовала на крају услуге и евалуацију задовољства корисника и установила да су сви били јако задовољни њоме и да очекују да она буде настављена у дужем континуитету тј. то је једино што и замерају пружаоцима услуге.

Друга услуга, која је реализована путем тендера, тј. од новчаних средстава које надлежно Министарство додељује општинама које су мање развијене, а за потребе реализовања социјалних услуга у локалној заједници је била Лични пратилац детета, намењена деци са сметњама у развоју. Услугу лични пратилац пружала је ОЦД „Срцем за наш град“ која је добила новац на Општинском тендеру. Услуга је трајала од 15.09.2023. до 31.12.2023. године. Службу за личне пратиоце сачињавао је тим од 20 лиценцираних личних пратилаца детета, који су прошли акредитовани програм обуке, 1 координатора, 1 административног радника и 1 возача.

Услуга лични пратилац детета се одвијала према утврђеном Правилнику о услузи и обухватала је следеће активности: Помоћ код куће (у облачењу, одржавању личне хигијене, припреми књига за школу или вртић, помоћ у храњењу) и Помоћ у заједници (помоћ у градском превозу, помоћ у кретању, одлазак на разна јавна места ради боље социјализације и смањења изолације деце, одлазак у позориште, на игралиште, подршка у игри и помоћ у школи). Услуга је организована један пратилац на једног корисника.

Претходно је извршено мапирање потенцијалних корисника и то путем сарадње између школа, родитеља и Центра за социјални рад и Интересорне комисије. Међусобном координацијом измађу ових актера разменом и прикупљањем података о томе којој деци је потребна услуга личног пратиоца сачињен је списак од 20 деце којима је оваква услуга неопходна као помоћ у задовољењу основних потреба али и права детета. Након анализе потреба деце, утврђена је листа од 20 корисника услуге Личног пратиоца, али је на листи чекања остало још 30 деце којима би оваква услуга такође била потребна. Ова услуга се пре свега реализовала као помоћ личног пратиоца у настави и на часовима у основним школама.

Дневни боравак за децу и омладину са посебним потребама има тренутно 11 корисника, а у борацку ради једна стручни радник дефектолог, један физиотерапеут, и један возач.

У клубу за стара и остареле, званично раде 4 радника - Руководилац клуба, социолог у клубу који ради на саветодавно и радно-окупационим активностима корисника, и 2 домаћице клуба - како би клуб радио целодневно. Међутим актуелно социолог у Клубу је због потребе повећаног

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

обима посла у Центру за социјални рад, а мањка стручних радника, ангажован на пословима у Пријемној канцеларији на пријему странака. Клуб је раније бројао око 300 корисника, али је тренутно активни око 150 корисника, баш због смањеног броја радника, који раде на организацији разних окупационих активности.

Друге институције/организације од значаја за обезбеђивање услуга социјалне заштите у ЈЛС

Дом здравља није директно укључен, осим као део партнерстава током повремених општинских пројеката, као што је био пројекат здравствене подршке старима у околним селима током covid - епидемије, који је истовремено обухватао и здравствене и социјално - заштитне услуге.

Током реализације услуге Лични пратилац детета, биле су директно укључене Основне школе, тј. педагози и психолози који су у консултацији са наставницима и Интерресорном комисијом направили листу приоритетне деце по школама, водећи рачуна да у свим школама број деце буде подједнако заступљен.

Постоје удружења пензионера, удружења инвалида - тј. Удружење дистрофичара Поморавског округа, ШТИТ- удружења за психосоцијалну подршку женама кроз израду ручних радова и психолошке радионице, Удружење за дечију и церебралну парализу, Удружење параплегичара и квадриплегичара, Удружење слепих и слабовидих, Удружење глувих и наглувих и тако даље.

Међуопштинска сарадња у обезбеђивању услуга социјалне заштите у ЈЛС

У Општини Параћин нема међуопштинских пружалаца услуга социјалне заштите.

5. Кључни налази анализе стања и препоруке за унапређење система социјалне заштите у ЈЛС

Налази и препоруке за спровођење пакета подршке за унапређење система социјалне заштите

- У складу са поднетом пријавом општине Параћин за учешће у пројекту „*Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу*“, потребно је извршити ревизију аката општине Параћин из области социјалне заштите.
- Препоручује се израда *новог локалног планског документа у области социјалне заштите* у складу са *Законом о планском систему Републике Србије*.
- *Одлука о правима и услугама у социјалној заштити општине Параћин* је детаљна и у највећој мери у складу са прописима и начелима који се односе на социјалну заштиту. Међутим, потребно је извршити одређена усаглашавања: Прецизирати ситуације и

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

стања за доделу једнократне новчане помоћи (недеља солидарности са старим лицима, прекид трудноће из социјалних разлога); Поједина права обухватају круг лица која нису у стању социјалне потребе, што није у складу са одредбама Закона о социјалној заштити (*Право на субвенцију превоза старих лица и корисника новачне социјалне помоћи* (сва лица преко 65 година имају право на субвенцију превоза без обзира на социјалну угроженост); *Право на накнаду трошкова на вантелесну оплодњу*; *Право на субвенцију превоза ученика средњих школа*).

- *Волонтирање* је институт различит од добровољног радног ангажовања, регулисан посебним Законом и није му место у акту који регулише права и услуге у области социјалне заштите.
- Препоручује се доношење правилника који су предвиђени *Одлуком о правима и услугама у социјалној заштити општине Параћин* или извршити анализу потребе за њиховим доношењем и у том правцу ревидирати наведену Одлуку.
- Усагласити правилнике из области социјалне заштите са *Законом о локалној самоуправи*, тако што ће акте (одлуке) из области социјалне заштите донети Скупштина општине Параћин. У случају да се остане при ставу да правилнике доноси Центар за социјални рад, прецизирати орган Центра надлежан за њихово доношење. Препоручује да надлежни орган буде директор Центра.
- Препоручује се да се у израду њихових нацрта ревидираних и нових аката из области социјалне заштите укључе ментори ангажовани у оквиру пројекта „*Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу*”.
- Препоручује се *едукација запослених* у ЈЛС, ЦСР, Интерресорној комисији и другим релевантним организацијама/институцијама о значају мапирања потреба корисника и потенцијалних корисника, планирања услуга социјалне заштите, система праћења, оцене и извештавања о услугама социјалне заштите. Такође, препоручује се подршка у практичној примени методологије за процену потреба корисника и потенцијалних корисника на територији Општине Параћин, као и идентификација ресурса пружалаца услуга на локалном нивоу.
- Такође, неопходно је *едуковати све заинтересоване актере* о важности континуитета, доступности и одрживости услуге Лични пратилац детета за коју се Општина Параћин одлучила кроз пакет подршке.
- Пружити подршку Општини Параћин у унапређењу система социјалне заштите у делу планског и правног оквира, као и у делу јавних набавки.
- Пружити подршку Општини Параћин у унапређењу система социјалне заштите у делу финансирања и програмског буџетирања социјалне заштите.
- Пружити подршку Општини Параћин у унапређењу система праћења, вредновања (евалуације) и извештавања о ефектима локалних политика у области социјалне заштите.
- Пружити подршку Општини Параћин у унапређењу система социјалне заштите, кроз унапређење информисања опште јавности, корисника и потенцијалних корисника о услугама социјалне заштите.

Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу

6. Прилози

Саставни део анализе чине и следећи прилози:

- Пријава на јавни позив за доделу пакета подршке ЈЛС за унапређење социјалне заштите
- Прикупљена документација од стране ЈЛС – плански документи и општинске одлуке, документација о услугама, као и документација о буџету:
 - а) Одлуке о буџету ЈЛС са ребалансима за године 2021-2023
 - б) Одлуке о завршним рачунима буџета ЈЛС за године 2021-2022
 - ц) Извештај о извршењу буџета И-ХИИ/2023
 - д) Годишњи извештаји о учинку 2021, 2022 (по могућности на прописаним/препорученим обрасцима СКГО, а посебно за програм 11)
 - е) Полугодишњи извештај о учинку за И-ВИ/2023 (исто као за тачку д)
 - ф) Одлука о буџету за 2024. годину или Одлука о привременом финансирању
 - г) Средњорочни план за трогодишњи период (ако га имају)
 - х) Уговори о наменским трансферима у социјалној заштити за 2021, 2022 и 2023. годину који су закључени са Министарством (уколико је применљиво)
 - и) Извештаји о утрошку наменских средстава - за услуге соц. заштите: статистички и финансијски извештаји на прописаним обрасцима
 - ј) закључени Уговори са пружаоцима услуга социјалне заштите у 2021, 2022 и 2023. години (уз дефинисање како су услуге набављене, применом одредаба Закона о јавним набавкама - кратка анализа обрасца структуре цене и уговорене вредности, док анализу спецификације услуга треба да изврши експерт за СЗ), односно одлуке о поверавању вршења услуга СЗ или одлуке о оснивању локалних центара за пружање услуга СЗ као индиректног корисника буџета ЈЛС, заједно са извештајима о раду тих установа за све године анализе (уколико се финансирање реализације услуга СЗ врши на такав начин).